

3. mai 2022

Lahend 39087/15 - tõhusad õiguskaitsevahendid

Volodya Avetisyan vs. Armeenia

Artikkel 13

Kaebajat peeti eelvangistuses ligikaudu poolteist aastat. Kaebaja väitis, et vangla kambrid olid ülerahvastatud ning kinnipidamistingimustes oli mitmeid muid puudusi. Siseriiklikul tasandil esitas kaebaja kaebuse ringkonna üldjurisdiktsiooni kohtule (ringkonnakohus), paludes neil tunnistada ja lõpetada tema jätkuv EIÕK artikli 3 kohaste õiguste rikkumine, mis tuleneb tema halvadest kinnipidamistingimustest, ja mõistma tema kasuks välja mittevaralise kahju hüvitis. Tema kaebus jäeti rahuldamata, kuna see jäi ringkonnakohtu pädevusest välja ning asi kuulus pigem halduskohtu pädevusse. Apellatsioonimenetluses tühistas kohus kaebaja suhtes tehtud otsuse, põhjendades seda sellega, et kaebaja avaldus tõstatas kriminaalõigusküsimusi, mis kuulusid üldjurisdiktsiooni kohtute reguleerimisalasse, samas kui ringkonnakohus vaatas seda läbi tsiviilõiguse normide alusel. Seejärel tunnistas ringkonnakohus uuesti kaebaja avalduse vastuvõetamatuks. Kaebaja kaebas edutult kassatsioonikohtusse.

EIK-sse pöördudes palus kaebaja tuvastada EIÕK artikli 3 rikkumine väites, et teda peeti kinni ülerahvastatud, kahjureid täis ning halva ventilatsiooniga kambris. Kaebaja sõnul pidi ta ka taluma pidevat passiivset suitsetamist. Lisaks taotles kaebaja EIÕK artikli 13 rikkumise tuvastamist väites, et tal puudus halbade kinnipidamistingimuste vaidlustamiseks tõhus õiguskaitsevahend.

Esiteks EIK märkis, et ei olnud selge, millist tulemust oleks võinud saavutada kaebaja olukorras haldus- või kriminaalõigusliku kohtu poole pöördumisega karistusteenistuse ja vanglaameti vastu, kuna tõstatatud probleemid olid ilmselt olnud struktuurse iseloomuga. Valitsus ei olnud selgitanud sellise võimaliku kohtuliku kontrolli ulatust ega seda, millist hüvitist kaebaja oleks võinud saada, kui ta oleks kasutanud mõnda neist õiguskaitsevahenditest, eelkõige ennetavaid ja kompenseerivaid meetmeid, mida kohtud oleksid võinud määrata. Valitsus ei viidanud konkreetsetele siseriiklikele eeskirjadele ega toonud ühtegi näidet sarnastes juhtumites tehtud siseriiklike kohtuotsuste kohta.

Teiseks oli siseriiklikus õiguses ja praktikas sel ajal segadust olnud selles, millist menetlust (haldus- või kriminaalmenetlust) tuleb rakendada karistusasutuste vastu kaebuste esitamisel. Valitsus viitas ka mõlemale õiguskaitsevahendile, kuid ei täpsustanud kumb neist kahest oli kaebaja juhtumi puhul kohaldatav. Seda mitmetähenduslikkust tunnistas 2019. aastal konstitutsioonikohus, mis oli nõudnud probleemi lahendamiseks seadusandlike muudatusi ja määranud, et selliste muudatuste tegemise ajal kuuluvad sellised juhtumid mõne erandiga halduskohtu pädevusse.

Kolmandaks EIK ei nõustunud valitsuse argumendiga, et kaebaja pidi pöörduma konstitutsioonikohtusse, et tema nõue hiljem halduskohtus läbi vaataks. EIK oli varem asunud seisukohale, et põhiseaduslikku õiguskaitsevahendit ei peetud üldiselt Armeenia konstitutsioonikohtu kohtunikurulli eripärade tõttu siseriiklikuks õiguskaitsevahendiks (*Gevorgyan jt vs. Armeenia*) ning puudus põhjus käesolevas asjas sellest järeldusest kõrvale kalduda.

Nendest põhjustest tulenevalt leidis EIK, et ükski valitsuse viidatud kohtulik läbivaatamismenetlus ei pakkunud tõhusat siseriiklikku õiguskaitsevahendit kaebaja väidetavate ebapiisavate kinnipidamistingimuste kohta esitatud kaebuste lahendamiseks. See ei olnud kättesaadav nii teoreetiliselt kui ka praktikas. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 13 rikkumise.

---

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

Samuti otsustas EIK ühehäälselt, et esineb artikkel 3 rikkumine, kuna kaebaja kinnipidamistingimuste kumulatiivne mõju, sealhulgas talle antud isikliku ruumi maht, oli käsitletav alandava kohtlemisena.

EIK leidis, et Armeenia peab kaebajale maksma mittevahalise kahju hüvitiseks 3900 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

3. mai 2022

Lahend 18079/15 - väljendusvabadus

Bumbeş vs. Rumeenia

Artikkel 10-1

Kaasus puudutas kaebaja trahvimist protestis osalemise eest seoses kavandatava kulla- ja hõbeda kaevandamisega Roşia Montană piirkonnas (piirkond Rumeenia loodeosas, mis on kantud UNESCO maailmapärandi nimistusse). Tema ja veel kolm isikut olid enda käed pannud raudu ühe valitsuse peahoone sissepääsutõkkepuu külge ja nad panid seal välja ka sildid. Protesti filmiti nende tuttava poolt. Neil puudus protestimiseks vajalik eelnev teavitamine. Protestijad keeldusid sandarmi palve peale lahkumast ja hiljem politsei löikas läbi sissepääsutõkkepuu ning viis protestijad jaoskonda. Kaebajat trahviti ca 113 euroga seoses avaliku korra rikkumisega. Kaebaja vaidlustas oma trahvi kohtus, kuid edutult. EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklitele 10 ja 11.

EIK leidis eelkõige, et siseriiklikud kohtud ei olnud keskendunud avalikkuse küsimusele seoses kaebaja kõnega avalikku huvi pakkavas küsimuses ja ei olnud nõuetekohaselt arvestanud „tavaelu häirimise ulatust”, mille põhjuseks on protest, vaadeldes selle asemel eelkõige protestiks vajaliku eelneva teavitamise puudumist. EIK leidis, et sellest tulenev trahv oli sellisele kõnele jahutavalt mõjunud ning otsustas, et sekkumine kaebaja väljendusvabadusse ei olnud „demokraatlikus ühiskonnas vajalik” ning tuvastas artikli 10 rikkumise tõlgendades seda artikli 11 valguses.

EIK otsustas, et Rumeenia peab kaebajale tasuma 113 eurot vahelise kahju hüvitamiseks, mittevahalise kahju hüvitamiseks 5000 eurot ning kulude katteks 1872 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

5. mai 2022

Lahend 19362/18 - väljendusvabadus

Mesić vs. Horvaatia

Artikkel 10-1

Kaebaja on Horvaatia endine president. Prantsusmaal esitatud kuriteokaebuse kontekstis kommenteeris Horvaatia päritolu advokaat Jurašinović, et kaebaja oli kaasosaline tema kliendi mõrvakatses ja väljapressimises. Kaebus ja väidetavad seosed avaldati seejärel kahes ajaleheartiklis. Kui ajakirjanikud küsitlesid nende artiklite kohta, eitas kaebaja seoseid ja soovitas hr Jurašinovićil Horvaatiasse tules külastada psühhiaatriaiglat, kus temasugused inimesed saaksid tõhusat ravi. Seda avaldust kajastasid mitmed Horvaatia meediaväljaanded. Seejärel esitas hr Jurašinović edukalt Horvaatia siseriiklikesse kohtutesse kaebaja vastu tsiviilhagi seoses au teotamisega ning talle mõisteti hüvitiseks 50 000 HRK (ca 6600 eurot). Kaebaja kaebas selle otsuse peale edutult edasi konstitutsioonikohtusse. EIK-sse pöördudes leiab kaebaja, et tema väljendusvabadust on rikutud (artikkel 10) ning tsiviilkohtumenetlus oli liiga pikk (artikkel 6).

EIK märkis, et kaebaja avaldus, et hr Jurašinović vajab psühhiaatrilist ravi, oli jõudnud sellise tõsiduse tasemeni, mis võimaldas rakendada hr Jurašinovići artiklist 8 tulenevaid õigusi. Kaebaja tegi selle avalduse ajal, mil ta oli riigi president ja seda kajastasid laialdaselt erinevad meediaväljaanded. Olenemata sellest, kas seda tuli mõista sõna-sõnalt või metafooriliselt, ei olnud see mitte ainult rikkunud hr Jurašinovići mainet, vaid õhutanud ka tema vastu eelarvamusi tema tööalases ja sotsiaalses keskkonnas. Märkusena leidis EIK ka, et psühhiaatrilise ravi vajadusele viitamine ja selle kasutamine solvanguna on lugupidamatus vaimse tervise probleemidega isikute suhtes.

EIK on leidnud, et siseriiklikud kohtud, kes arutavad laimamise hagnid, tasakaalustavad maine ja väljendusvabaduse õigust vastavalt EIK poolt kehtestatud kriteeriumidele. Siseriiklikelt kohtutelt võidakse nõuda ka teatud lisakriteeriumide arvesse võtmist (käesoleval juhul näiteks kaebaja staatust poliitikuna ja kõrge riigiametnikuna ning teisest küljest võib hr Jurašinovići advokaadi staatus tähtsust omada). Käesoleval juhul märkis EIK, et kuigi tsiviilkohtud tunnistasid, et käesolev kohtuasi puudutas kahte vastandlikku õigust, ei viidanud nad asjakohastele praktikas välja töötatud kriteeriumidele, vaid uurisid asja üksnes tsiviilõiguse aspektist. Seetõttu ei teostanud nad konkureerivate õiguste vahel nõutavat tasakaalustamist. Samuti ei uurinud konstitutsioonikohus asja konstitutsioonilisest aspektist, vaid tunnistas lihtsalt kaebaja põhiseadusliku kaebuse vastuvõetamatuks. Seetõttu viis EIK käesoleval juhul vajaliku tasakaalustava toiminguga ise läbi ning jõudis kokkuvõtlikult järeldusele, et kahjutasu väljamõistmine oli olnud sobiv sanktsioon jahutava efekti neutraliseerimiseks ja proportsionaalne hr Jurašinovići maine kaitsmise legitiimse eesmärgiga ning, et sekkumine oli käesoleval juhul „demokraatlikus ühiskonnas vajalik“. EIK ei tuvastanud artikkel 10 rikkumist.

Samas EIK leidis, et käesoleval juhul esines artikkel 6 rikkumine, sest apellatsioonimenetlus oli siseriiklikes kohtutes piiga pikk ja ei vastanud mõistliku aja nõudele.

EIK leidis, et Horvaatia peab kaebajale maksma mittevaralise kahju hüvitiseks 2000 eurot. Varalise kahju hüvitise nõue jäeti rahuldamata.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

5. mai 2022

Lahend 31163/13 - ühinemisvabadus

Vlahov vs. Horvaatia

Artikkel 11-1

Kaebaja oli Horvaatia Tolliametnike Ametiühingu kohaliku haru esindaja, kes mõisteti kriminaalkorras süüdi selle eest, et ta lükkas tagasi 15 isiku avalduse ametiühingusse astumiseks. Kaebaja vaidlustas siseriiklikult süüdimõistva kohtuotsuse, kuid edutult. EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 11 ning leiab, et tema süüdimõistmine oli meelevaldne ja ülemäärane ning ta väidab, et tegutses ametiühingu olemasolevate liikmete huvides, kes ei soovinud, et ametiühing laieneks. Lisaks tugineb kaebaja artiklile 6 ja leiab, et tema suhtes algatatud kriminaalmenetlus oli ebaõiglane, sest tema ettepanek kuulata kaitseks teatud tunnistajaid lükati tagasi.

Alustuseks märkis EIK, et kaebaja süüdimõistmine kriminaalkorras kujutas endast sekkumist, mis oli seadusega ette nähtud. EIK lähtus eeldusest, et sekkumise eesmärk oli kaitsta teiste, nimelt 15 tulevase liikme õigusi ja vabadusi, et nad saaksid oma ühinemisõigust liigselt takistamata kasutada. Seetõttu pidi kohus otsustama, kas sekkumine oli demokraatlikus ühiskonnas vajalik. Käesolevas asjas kerkinud küsimus puudutas seda, mil määral saab riik sekkuda tulevaste ametiühingu liikmete kaitsmiseks nende ühinemisõiguse piiramise eest, võttes arvesse kaebaja ja ametiühingu õigusi.

EIK märkis, et kõnealune ametiühing tegutses sõltumatu ja autonoomse ametiühinguna, mille eesmärk oli kaitsta tolliametnike õigusi ja huve. Sellel ei olnud avalikke volitusi ja selle liikmelisus oli puhtalt vabatahtlik. Ametiühingu peamiseks sissetulekuallikaks olid liikmemaksud ning see ametiühing ei saanud otsest rahalist toetust riigilt ega muudelt riiklikelt fondidelt. Samuti polnud see ainus tolliametnike esindav ametiühing ning sellel puudus nn *closed shop agreement*. Ametiühingu konkreetne haru, mida kaebaja esindas, oli sel ajal suhteliselt väike organisatsioon, kuhu kuulus umbes 30 liiget.

Kuna nn *closed shop agreement* puudus, siis EIK leidis, et ei ilmnenu, et 15 tulevast liiget oleksid saanud või oleks pidanud kannatama mingit erilist kahju või raskusi seoses nende elatise või töötingimustega, kuna nad ei saanud ametiühinguga liituda. Neil oli vabadus ühineda teise olemasoleva ametiühinguga ja/või asutada oma või kaitsta oma õigusi kohtumenetluse kaudu. Seetõttu ei viidanud miski sellele, et nad oleksid olnud tööandja võimalike ebasoodsate tegude suhtes isiklikult ohustatud või nende eest kaitsmata. Miski ei viidanud sellele, et kaebaja oleks tulevasi liikmeid diskrimineerivalt kohelnud. Samuti ei olnud probleeme liidu enda reeglite ja põhikirjaga seoses. Pigem tekkis vaidlus selle üle, kas kaebaja käitus tulevaste liikmete vastuvõtmisest keeldumisel kuritahtlikult ja ebamõistlikult, rikkudes ametiühingu reegleid. Eelkõige väitis valitsus, et kaebaja oli tulevasi liikmeid vastu võtmast keeldudes käitunud vastuolus ametiühingu põhikirjaga.

EIK leidis, et siseriiklike kohtute põhjendused olid väga napolisõnalised ega käsitlenud üksikasjalikult kaalutlusi, mis olid seotud reeglite ja põhikirja järgimisega ega vaaginud asja asjakohase siseriikliku õiguse ja artikli 11 nõuete valguses.

Ametiühingu põhikiri ei näinud ette konkreetseid nõudeid uute liikmete vastuvõtmiseks. Miski ei viidanud sel ajal sellele, et kaebaja ei esindanud ametiühingu või liikmete huve. Lisaks oli kehtestatud kord, mis võimaldas tulevastel liikmetel lõpuks ametiühinguga liituda ning kaebaja tegevuse eesmärk ei olnud nende vastuvõtmisest keeldumine, vaid otsuse edasilükkamine eelseisva korralise aastakoosolekuni. Sellega seoses ei väidetud, et kaebajal oleks olnud institutsionaalset või muud õigust otsustada assambleel, kas liikmeskonda laiendatakse või takistada uute liikmete vastuvõtmist vastupidiselt assamblee otsusele, mis oli kõrgeim ametiühingu organ. Siseriiklikud kohtud ei olnud aga selgitanud, kuidas need kaalutlused olid seotud kaebaja käitumisega tulevaste liikmete vastuvõtmisest keeldumisel. Sellega seoses olid siseriiklikud kohtud keeldunud kaebaja ettepanekust koguda täiendavaid tõendeid, mis oleks väidetavalt võinud tuua selgust nendele asjaoludele. Seda tehes olid kohtud vaid märkinud, et tema taotlus oli ebaoluline, mida asjaolusid arvestades ei saa pidada nõuetekohaselt põhjendatud otsuseks. Sellest tulenevalt kokkuvõtlikul tuvastas EIK artikli 11 rikkumise.

Arvestades artikli 11 alusel tehtud järeldusi, leidis EIK, et kaebust ei ole vaja uurida artikli 6 lõigete 1 ja 3 punkti d alusel.

EIK otsustas, et Horvaatia peab maksma kaebajale 5000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks ja 53 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)